

Dijalogom do Hrvatske mreže za društveno poduzetništvo

SMJERNICE ZA RAZVOJ JAVNIH POLITIKA

dr.sc. Sanja Tišma, IRMO
dr.sc. Daniela Angelina Jelinčić, IRMO
dr.sc. Sanja Maleković, IRMO

Znanstvena istraživanja :

- Društveno korisno učenje i društveno poduzetništvo
- Strategija društvenog poduzetništva – gdje smo?
- Društveno poduzetništvo kroz javne politike i regionalne razvojne strategije
- Analiza društvenog poduzetništva – primjeri dobre prakse
- Braniteljske socijalno – radne zadruge kao model društvenog poduzetništva

Znanstveni radovi:

- Tišma, Sanja; Maleković, Sanja; Jelinčić, Daniela Angelina; Mileusnić Škrtić, Mira; Keser, Ivana; [From science to policy: how to support social entrepreneurship in Croatia](#) // *Journal of risk and financial management*, **15** (2022)
- Jelinčić, Daniela Angelina; Baturina, Danijel; Franić, Sunčana; [Impact of Service Learning on Social Entrepreneurship and Youth Employment in Croatia](#) // *Interdisciplinary description of complex systems*, **20** (2022)
- Keser, Ivana; Maleković, Sanja; Tišma, Sanja // [Key Challenges for Further Development of Social Entrepreneurship in Croatia](#) // *Notitia - journal for economic, business and social issues* (do konca 2022.)
- Tišma, Sanja; Baturina, Danijela; Janković, Maja; Demonja, Damir // [Braniteljske socijalno radne zadruge kao potencijalni model društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj](#) // *Nova prisutnost – časopis za intelektualna i duhovna pitanja* (očekuje se 2022.)

Smjernice za javne politike

- Zakonodavni okvir DP
- Porezna politika i DP
- Državna imovina u funkciji DP
- DP i obrazovanje
- DP i mladi
- DP, ranjive skupine i socijalne usluge
- DP u poljoprivredi
- Komunikacijski kanali DP i JP, instituti potpore

SADRŽAJ SMJERNICA: EU okvir / stanje u RH / rezultati ankete i fokus grupe / smjernice

Smjernice za razvoj politika u području zakonodavstva i društvenog poduzetništva

Postojanje zakonodavnog okvira o društvenom poduzetništvu u EU

ZEMLJE KOJE IMAJU ZAKONODAVNI OKVIR	NEMA ZAKONODAVNOG OKVIRA	NEPOTPUN ZAKONODAVNI OKVIR, ali ističu pomake u strategijama i prepoznavanju DPa
<ol style="list-style-type: none"> 1. Grčka (od 1999.) 2. Francuska (2014.) 3. Češka (2012.) 4. Italija (2017.) 5. Portugal (2013.) 6. Španjolska (2011.) 7. Belgija (niz zakona) 8. Latvija (2018.) 9. Litva (2004.) 10. Rumunjska (2015.) 11. Slovačka (2008.) 12. Slovenija (2011.) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Austrija 2. Estonija 3. Nizozemska 4. Švedska 5. Irska 6. Cipar 7. Malta 8. Njemačka 9. Mađarska 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hrvatska (postoji Strategija razvoja DP u RH, 2015.) 2. Finska 3. Danska 4. Bugarska 5. Luksemburg 6. Poljska

Izvor: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=9534>

Preliminarni zaključci analize javnih politika

- **DP uključena** komponenta relevantnih strateških dokumenata **na EU razini**
- Na nacionalnoj razini **zastupljenost DP tema** u većini relevantnih strateških razvojnih dokumenata i sektorskih politika sa rokom provedbe do 2020, ali i u **novim** razvojnim dokumentima
- **Uglavnom nije bilo praćenja i vrednovanja provedbe** mjera vezanih uz DP pa su nejasni ishodi
- U županijama s **nižim stupnjem razvijenosti** evidentna i **slabija razvijenost DP**
- **Obrazovanje za DP u porastu**
- Analiza **NOVIH planova razvoja** (nacrti) na regionalnoj razini - Analizirano desetak planova razvoja županija trenutno u izradi i većina **ima DP uključeno ili kao posebni cilj ili kao mjeru / aktivnost**
- **Ako izostane mjera na nacionalnoj razini – obično je nema ni na regionalnoj i lokalnoj**

Četiri ključne smjernice

- **Mapiranje i dubinska analiza** društvenih poduzeća, te razvoj službene evidencije društvenih poduzeća
- Izrada poticajnog **općeg zakonskog akta koji definira društvena poduzeća**, te donošenje preporuka i prijedloga za izmjene i dopune zakonodavnog okvira javnih politika
- Osnivanje **Jedinstvenog tijela za koordinaciju i razvoj društvenog poduzetništva**
- Podizanje **svijesti javnosti** o važnosti i ulozi društvenog poduzetništva – promicanje, razumijevanje i vidljivost društvenog poduzetništva

Mapiranje i dubinska analiza društvenih poduzeća

- U RH **ne postoje** statistički ni drugi oblici **službenih podataka** o razvoju i poslovanju društvenih poduzeća.
- Mapiranje provedeno **2019. bilježi 526 potencijalnih društvenih poduzeća**,
- **2020. godine** u okviru europskog projekta „*European Social Enterprise Monitor (ESEM)*” bilježi minimalno **75 aktivnih društvenih poduzeća**.
- **Mapiranje i dubinska analiza su preduvjet za pomake u strateškom planiranju i javnim politikama te pomake u zakonodavnom okviru.**
- **MAPIRANJE prema kriterijima:** geografsko područje djelovanja, gospodarska djelatnost, pravni oblik, zadovoljavanje kriterija prepoznavanja društvenih poduzeća, datum osnivanja, broj i strukturu zaposlenih, društveni utjecaj poduzeća, financijsku i nefinancijsku vrijednost i dr.

Izrada poticajnog općeg zakonskog akta za društveno poduzetništvo koji definira društvena poduzeća, te razviti službenu evidenciju/registar društvenih poduzeća

- Provesti **dubinsku analizu** postojećeg zakonodavnog okvira u RH
- Analizirati zakonodavne okvire **drugih EU zemalja**, posebno primjere novijih, inovativnih rješenja poput legislative društvenog poduzetništva u Italiji i Njemačkoj.
- Voditi **javne registre društvenih poduzeća** (npr. u Švedskoj postoji popis kojim upravlja Švedska agencija za ekonomski i regionalni rast; u Slovačkoj Ministarstvo rada, socijalnih pitanja i obitelji vodi registar društvenih poduzeća reguliran Zakonom o socijalnoj ekonomiji i društvenim poduzećima).

Osnivanje **jedinstvenog tijela za koordinaciju i razvoj društvenog poduzetništva**

Jedan od značajnih ograničavajućih elemenata društvenog poduzetništva uz zakonodavni okvir je **i institucionalni okvir.**

Na nacionalnoj razini, razvoj društvenog poduzetništva su **najaktivnije podupirale organizacije civilnog društva.**

Zbog izostanka unutarnje koordinacije i suradnje s drugim državnim (ključni nositelj je današnje **Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike** dok su strateški važniji partneri MINGOR i MF).

Potrebe:

- jasno **razgraničiti uloge i odgovornosti** ključnih institucionalnih dionika u podršci razvoju društvenog poduzetništva (ministarstva, financijske organizacije i dr.).
- uspostaviti **efikasnu koordinaciju između dionika** navedenog institucionalnog okvira,
- osnovati **jedinstveno tijelo** za razvoj društvenog poduzetništva.

Podizati **svijest javnosti** o važnosti i ulozi društvenog poduzetništva – promicanje, razumijevanje i vidljivost društvenog poduzetništva

- Niska razina poznavanja koncepta društvenog poduzetništva među građanima i poduzetnicima (Jedna od poznatijih promokampanja podizanja vidljivosti društvenog poduzetništva je Buy Social koja je ima za cilj izgraditi tržište za društvena poduzeća.)
- Označavanje posebnim oznakama kvalitete ili certificiranjem za društvena poduzeća (postoje dobri primjeri iz Austrije, Finske, Njemačke, Poljske i Velike Britanije, ali i u europskim razmjerima slabo zastupljeno).

Smjernice za razvoj javnih politika - državna imovina u funkciji razvoja društvenog poduzetništva

Globalni trendovi raspolaganja državnom imovinom

CENTRALIZIRANO	Centralizirani model: Jedna državna institucija obavlja svoju misiju kao dioničar u svim državnim poduzećima i organizacijama pod kontrolom države (s iznimkama ili bez njih)	Austrija, Čile, Kina, Finska, Francuska, Grčka, Mađarska, Island, Izrael, Italija, Korea, Nizozemska, itd.
	Koordinirajuća agencija/odjel s nevažnim ovlastima nad državnim poduzećima, koje formalno imaju drugi, odnosno druga ministarstva i institucije.	Bugarska, Indija, Irska, Latvija, Litva, Poljska, Ujedinjeno Kraljevstvo, itd.
	Twin track model/ model dvostruke staze - Dvije različite državne institucije ekskluzivno obavljaju vlasničke funkcije u njihovim portfeljima državnih poduzeća.	Belgija, Turska
DECENTRALIZIRANO	Separate track model/Model zasebne staze: mali broj vlasničkih agencija, holdinga, privatizacijskih agencija ili sličnih tijela, koja zasebno posjeduju portfelje državnih poduzeća.	Kazahstan, Malezija
	Dual ownership/Dvojno vlasništvo: dva ministarstva ili druge javne institucije na visokoj razini zajednički ostvaruju vlasništvo.	Australija, Brazil, Hrvatska, Češka, Estonija, Indonezija, Rumunjska, Švicarska
	Dispersed ownership/ Decentraliziran model (raspršeno): veliki broj vladinih ministarstava ili drugih javnih institucija na visokoj razini ostvaruju vlasnička prava nad državnim poduzećima (u nedostatku agencije za koordinaciju).	Argentina, Kanada, Danska, Njemačka, Japan, Meksiko, Saudijska Arabija, Tunis, Ukrajina

Izvor: OECD (2021) Ownership and Governance of State-Owned Enterprises: A Compendium of National Practices.

Državna imovina u Republici Hrvatskoj

- **Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine (MPUGDI)** zajedno s Centrom za restrukturiranje i prodaju (CERP) te Državnim nekretninama d.o.o. koordinira upravljanje imovinom u državnom vlasništvu.
- **Strategija razvoja društvenog poduzetništva u RH 2015. – 2020.**
 - u okviru Mjere 1. Uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva planirano je šest aktivnosti među kojima i aktivnost: 1.6. **Osiguranje povoljnih uvjeta za korištenje neiskorištenih javnih prostornih resursa (poslovnih, građevinskih, poljoprivrednih) diljem Republike Hrvatske**
 - aktivnost nije provedena za trajanja Strategije (kao ni ostale aktivnosti predviđene Mjerom 1)
- **Strategija upravljanja državnom imovinom RH 2019. – 2025.** Mjerama posebnog cilja 1 - Učinkovito upravljanje nekretninama, između ostalog, **predviđena je priprema projekata u svrhu stavljanja nekretnina u vlasništvu RH u funkciju socijalnog, kulturnog i obrazovnog napretka**, ali i šireg gospodarskog razvoja.

Opće smjernice

- Potaknuti **korištenje napuštene, neiskorištene državne imovine ili oduzete imovine od organiziranog kriminala** za obavljanje djelatnosti društvenih poduzeća (primjerice to je učinjeno u Zakonu o društvenim poduzećima u Italiji).
- Na nacionalnoj razini potrebno je **uspostaviti koordinaciju između različitih nositelja državne imovine** (državna imovina je također i u nadležnosti drugih ministarstava i državnih tijela), zatim **jedinstven i transparentan sustav dodjele državne imovine i upravljanja, ubrzati procese dodjele državne imovine**, te poticati davanje iste projektima/dionicima sektora društvenog poduzetništva.
- Uočena je prepreka u smislu **neriješenih vlasničkopravnih statusa državne imovine**, te je to također jedna od pretpostavki koju je potrebno rješavati.
- **Postupak dobivanja** državne imovine potrebno je učiniti **dostupnijim i razumljivim svim dionicima**.

Tri ključne smjernice

- Osnivanje **koordinacijske radne skupine** sastavljene od nositelja i dionika društvenog poduzetništva i upravljanja državnom imovinom
- **Edukacija** dionika društvenog poduzetništva za razvoj značajnih projekata („flagship“) koji koriste državnu imovinu, kao i jedinica lokalne i regionalne samouprave
- **Podizanje svijesti javnosti** o važnosti i ulozi društvenog poduzetništva – promicanje, razumijevanje i vidljivost društvenog poduzetništva

Osnivanje koordinacijske radne skupine sastavljene od nositelja i dionika društvenog poduzetništva i upravljanja državnom imovinom

- Koordinacija institucija / ministarstava nositelja aktivnosti vezanih uz društveno poduzetništvo i upravljanje državnom imovinom
- **Strateško usklađivanje** među različitim imateljima državne imovine i sektora društvenog poduzetništva (obzirom na Strategiju upravljanja državnom imovinom, Nacionalnu razvojnu strategiju RH i sl.).
- Zadatak koordinacijske skupine
 - **pokretač značajnih nacionalnih i regionalnih projekata društvenog poduzetništva (flagship projekti),**
 - **inicijator komunikacije s jedinicama lokalne i regionalne samouprave, investitorima i dr.**

Edukacija dionika društvenog poduzetništva I JLPS za razvoj značajnih projekata („flagship“) koji koriste državnu imovinu

- jačanje **kapaciteta dionika** društvenog poduzetništva o analizi troškova i koristi projekata, kao i najboljih pristupa/poslovnih modela korištenja te imovine. (Smjernice OECD-a o korporativnom upravljanju poduzećima u državnom vlasništvu preporuke su vladama o tome kako osigurati da poduzeća u državnom vlasništvu djeluju učinkovito, transparentno i na odgovoran način).
- Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine trenutno provodi projekt „**Unaprjeđenje korporativnog upravljanja u poduzećima u vlasništvu države** revidiranjem i usklađivanjem zakonske regulative s OECD-ovim smjernicama za korporativno upravljanje“ što je prilika za ukazivanje na potencijale suradnje sa društvenim poduzetnicima.

Podizati svijest javnosti o važnosti i ulozi društvenog poduzetništva – promicanje, razumijevanje i vidljivost društvenog poduzetništva

- Potrebno je **osigurati promicanje, vidljivost i razumijevanje društvenog poduzetništva** (proizvodi i usluge, dobrobiti, mogućnosti i dr.).
- S povećanjem društvene svijesti o DP, moguće je otvaranje većeg broja društvenih poduzeća i **novo zapošljavanje posebno ugroženih ciljnih skupina u društvu**, što može utjecati i na razvojne učinke za cijelo društvo.

Smjernice za razvoj porezne politike i društvenog poduzetništva

Zemlje EU-a s obzirom na **posebne porezne olakšice** za društvena poduzeća

Zemlje s posebnim poreznim olakšicama za društvena poduzeća	Zemlje u kojima nema posebnih poreznih olakšica za društvena poduzeća
Austrija, Danska, Estonija, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Španjolska	Belgija, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka, Finska, Malta, Nizozemska, Slovenija, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo

Izvor: European Commission, 2020.

- **Osnovni oblici dodatnih (posebnih) poreznih olakšica za društvene poduzetnike** u zemljama članicama EU-a su sljedeći:
 - oslobođenje od poreza na zadržanu dobit (najrašireniji oblik olakšica),
 - oslobođenje od PDV-a ili niža stopa PDV-a,
 - troškovi socijalnog osiguranja smanjeni ili pokriveni subvencijama i
 - porezna smanjenja odobrena privatnim i/ili institucionalnim donatorima.
- U zemljama sa značajnim aktivnostima društvenih poduzetnika, poput Njemačke, porezne olakšice su **društvenim poduzetnicima izrazito učinkovita mjera potpore.**
- U zemljama sa slabije razvijenim društvenim poduzetništvom i općenito slabije razvijenim neprofitnim sektorom uglavnom se **koriste porezne olakšice kojima se stimulira razvoj poduzetništva u cjelini.**

- Porezna politika u Republici Hrvatskoj **ne prepoznaje društveno poduzetništvo** kao zasebnu nišu.
- Za daljnji intenzivniji razvoj društvenog poduzetništva ključno **osmisлити set mjera** u cilju smanjenja poreza.
- Ukoliko se pravnim oblicima u kojima dolazi (trgovačka društva, obrti, OPG-ovi, udruge, zadruge i sl.) **pristupi cjelovitoj reformi ovog segmenta socijalne ekonomije i donese novi zakon** kojim se regulira društveno poduzetništvo - takav pristup omogućio bi i **daljnju razradu specifičnih poreznih olakšica i izuzetaka od naplate poreza** za sve društvene poduzetnike prema talijanskom modelu.
- Prijedlozi :
 - ukidanje poreza u društvenom poduzetništvu za prve dvije godine poslovanja, a potom postepeno uvođenje poreza u odnosu na ostvareni profit (definirano po razredima prihoda),
 - općenito niži porez na društveno poduzetništvo,
 - smanjenje poreza na zaposlene u društvenom poduzetništvu kako bi se potaknulo ljude na rad u istom.

- Ukoliko se **ne donese novi zakon o društvenom poduzetništvu** ključni iskoraci bi bili u intenzivnoj **edukaciji** svih društvenih poduzetnika za korištenje postojećih instrumenata i olakšica te subvencija u svom radu.
- **Prijedlozi tema za edukaciju:**
 - finansijsko i porezno opismenjavanje društvenih poduzetnika
 - edukacije u pripremi i provedbi projekta financiranih sredstvima Europske unije
 - edukacije o ostalim izvorima financiranja društvenih poduzetnika poput modela javno privatnog partnerstva, kampanja prikupljanja finansijskih sredstva i ostalih hibridnih modela poslovanja

Smjernice za razvoj javnih politika – društveno poduzetništvo i obrazovni sustav

- osiguravanje **veće vidljivosti i promicanja društveno-korisnog učenja (DKU);**
- **poticanje obrazovne zajednice u društvenom angažmanu;**
- **reforma hrvatskog obrazovnog sustava prema društveno-korisnom učenju**

Nužnost veće vidljivosti i promicanja društveno-korisnog učenja

- visoka razina nepoznavanja koncepta DKU u javnosti - snažnija promocija i vidljivost
- potencijalno dovodi do promjene vrijednosti hrvatskog društva prema solidarnijem, tolerantnijem i uključivom u društvu, okrenuto rješavanju problema zajednice
- snažnija integracija načela DKU i konkretnih obrazovnih programa u (visoko)obrazovni sustav - potrebna znanja i vještine za lakšu integraciju mladih na tržište rada - izravna društvena korist u rješavanju nezaposlenosti mladih
- povećanje znanja i vještina te razvoja kreativnosti - povećava inovativni kapital društva
- **TKO?** - politika obrazovanja - značajna moć utjecaja, ali nije i jedina
- poticati i kroz politike razvoja poduzetništva, kulturnu politiku, politike borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, politike za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom i sve one koje imaju utjecaj na rješavanje širokog raspona društvenih izazova - **integrirani pristup** javnih politika prema promicanju DKU
- Aktivna suradnja ministarstava - osnovati **koordinacijsku radnu skupinu** dionika iz navedenih resora - usklađen pristup i koordinirano rješavanje

Poticanje obrazovne zajednice u društvenom angažmanu

- Sveučilišta imaju tzv. „treću misiju“ - gospodarska i društvena uloga sveučilišta i njihov doprinos zajednicama i područjima
- poticanje izravnih veza između obrazovnih ustanova i društvenih zajednica izravno pridonosi trećoj misiji sveučilišta
- Sveučilišta - generatori znanja - potencijalno nalaze rješenja za društvene probleme, no od njih **ne smiju biti odvojeni**
- obrazovni programi uključuju studente u traženje rješenja za iste
- **TKO? - sveučilišta samostalno**, u okviru vlastitih internih planova rada i razvoja, no uspjeh se može multiplicirati poticajima kroz **nacionalnu obrazovnu politiku**

Reforma hrvatskog obrazovnog sustava prema DKU

- bez reforme teško učiniti značajne pomake u smjeru usklađivanja sadržaja i metoda u obrazovnim programima
- rješavanje društvenih problema - **interdisciplinarni pristup**
- sporadični i hvalevrijedni primjeri dobre prakse, ali...
- bez opće reforme hrvatskog obrazovnog sustava teško učiniti značajne pomake
- **integrirani pristup reformi** – obrazovna i znanstvena politika, ali i sve druge sektorske politike čiji je napredak u izravnoj vezi s uspjehom obrazovanja + civilno društvo, DP i pojedinci – reforma se mora dotaći upravo problema „na terenu“
- NRS RH do 2030. godine detektira tu potrebu, no **nužno je istu i provesti**

Zašto je to važno?

- Rješavanje društvenih problema
- Izgradnja kompetentnih pojedinaca i zajednice
- Poticanje inovacija
- Održivi razvoj

Affordable Design and Entrepreneurship (ADE) - Babson College & Olin College of Engineering, in MA, USA

- Rješenja pomoću mobitela – nepismenost u Maroku
- Rezalica za manioku u Ghani
- Mehanizam mjenjača za rikše u Indiji

Projekti izgradnje kuća

The Pachuca Paints Itself, Mexico

Travel by book, Romania

Muzej prekinutih veza, Zagreb, HR

Smjernice za razvoj javnih politika – društveno poduzetništvo i mladi

- **mapiranje društvenih poduzeća;**
- **izrada jasnog strateškog okvira za poticanje zapošljavanja mladih i razvoja društvenog poduzetništva;**
- **promicanje, vidljivost i razumijevanje koncepta društvenog poduzetništva među poduzetnicima i građanima;**
- **reforma aktivnih politika tržišta rada (uključuje i reformu Hrvatskog zavoda za zapošljavanje);**
- **reforma obrazovnog sustava**

Mapiranje društvenih poduzeća

- nejasni podaci o broju DP u HR se uvelike razlikuju
- indicije da je i najveći broj (526) društvenih poduzeća iz tih istraživanja vjerojatno manji od realnog stanja, ali po nekim istraživanjima i veći!
- mapiranje - preduvjet za bilo kakve pomake u strateškom planiranju i javnim politikama u ovom području - Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta RH kao inicijator (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike?)
- iako to nije nužno posao donositelja odluka, HR se i strateški opredijelila za razvoj DP-a kroz Strategiju - logično da su za daljnji razvoj potrebni jasni podaci
- broj samih DP nije dovoljan podatak, mapiranje treba uključiti i područja koja DP pokrivaju, pravni oblik, datum osnivanja, strukturu zaposlenih, prihode itd.
- **preduvjet i za politike zapošljavanja mladih**

Izrada jasnog strateškog okvira za poticanje zapošljavanja mladih i razvoja DP

- visoka stopa nezaposlenosti mladih, iseljavanje i nezadovoljavajući položaj u društvu
- nova Strategija treba voditi računa o mladima i njihovom zapošljavanju
- strateški okvir može povezati zapošljavanje mladih i u DP obzirom da istraživanja pokazuju da su mladi zainteresirani za koncepte DKU te da žude za iskustvenim metodama učenja
- strateški okvir se ne odnosi isključivo na politike tržišta rada - **integrirano planiranje i upravljanje** - obrazovne politike, politike za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom, politike borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti itd.

Promicanje, vidljivost i razumijevanje koncepta DP među poduzetnicima i građanima

- povećanje broja DP u HR može pozitivno utjecati na rješavanje društvenih problema
- razina poznavanja koncepta DP među građanima, ali i među samim poduzetnicima još uvijek na niskim razinama
- promicanje tog koncepta, njegova veća vidljivost i razumijevanje
- **s povećanjem društvene svijesti o DP-u, potencijalno se otvara veći broj DP, stvaraju se uvjeti za zapošljavanje mladih, a to onda može utjecati i na razvojne učinke za cijelo društvo**
- Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta

Reforma aktivnih politika tržišta rada (uključuje i reformu HZZ-a)

- iako postoje mjere javnih politika za zapošljavanje mladih i koje se koriste - upitna njihova stvarna vrijednost
- često više služe poslodavcima kao dodatni izvor prihoda, no ne i dugoročnom rješavanju problema nezaposlenosti mladih
- postojeće mjere su općeg tipa i nisu prilagođene zapošljavanju u DP
- prijedlog **posebnih mjera** obzirom da DP utječu na rješavanje širih društvenih problema
- **samozapošljavanje mladih** – još više **pojednostaviti** procedure i pravilno informirati mlade o mogućnostima osnivanja poduzeća
- potencijalne **olakšice za mlade poduzetnike** - problem nedostatka financijskih sredstava za osnivanje poduzeća
- Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje

Reforma obrazovnog sustava

- DKU na fakultetima - više kao dobar primjer prakse, no ne i konstanta koja bi trebala postojati u obrazovnom sustavu
- obrazovnom sustavu kronično nedostaje iskustveno učenje, povezivanje teorije s praksom te usklađenost obrazovnih programa s potrebama na tržištu općenito
- rezultat: nedostatak vještina diplomanata koje su potrebne na tržištu rada
- nedostaje poticaja za talentirane učenike/mlade ljude, kao i za inovacije
- ima dobrih primjera prakse DKU i iskustvenog učenja - još uvijek nedovoljno
- sama reforma obrazovnog sustava nije isključivo predmet reforme obrazovanja - **integrirano** s gospodarskom reformom, reformom razvoja poduzetništva kao i poreznom reformom kako bi se stvorili uvjeti za zapošljavanje mladih
- obrazovna reforma ne samo u sustavu visokoškolskog obrazovanja, već i u sustavu SŠ, OŠ pa i vrtićkog sustava odgoja i obrazovanja
- promjena obrazovne paradigme općenito, kao i vrijednosti koje se njeguju u društvu

Smjernice za razvoj javnih politika - društveno poduzetništvo, ranjive skupine i socijalne usluge

Empirija: ključna obilježja

Negativna obilježja

Izuzetno mali broj DP koji se bave socijalnim uslugama u nizu županija

Nedostatna podrška sa lokalne i regionalne razine

Postojeći DP u ovom segmentu nisu u dovoljnoj mjeri uključeni u pripremu i provedbu EU projekata te drugih razvojnih projekata financiranih nacionalnim sredstvima

Pretjerana ovisnost DP u ovom segmentu o EU sredstvima

Pomanjkanje menadžerskih vještina kao i vještina za realizaciju projekata

Nedovoljna razina obrazovanja neophodna za realizaciju aktivnosti kojima se udruge bave

Nedostatna financijska sredstva za razvoj te problemi sa prostorom i opremom

Slaba vidljivost socijalnih udruga i zadruga

Slaba umreženost

Tri ključne smjernice

- 1. osiguravanje participativnosti te sustavno uključivanje građana u projekte, inicijative i aktivnosti vezano za DP, ranjive skupine i socijalne usluge**
- 2. djelovati sukladno preporukama Vrednovanja Strategije razvoja društvenog poduzetništva u segmentu DP i ranjivih skupina te socijalnih usluga**
- 3. snažnije usmjeravanje JLPS prema podizanju svijesti o značaju DP te njihovo aktivno uključivanje u podupiranje socijalnih udruga i zadruga.**

1. Osiguravanje participativnosti te sustavno uključivanje građana u projekte, inicijative i aktivnosti vezano za DP, ranjive skupine i soc. usluge

- Znatno jače **preuzimanje odgovornosti** i **uključivanje tijela** i institucija u pružanje svih oblika potpore razvoju ovih DP
- **Jačanje informiranosti** na svim razinama vezano za značaj i doprinos DP
- Osiguravanje participativnosti te **sustavno uključivanje građana** u projekte, inicijative i aktivnosti
- **Promoviranje najuspješnijih DP** na županijskoj i lokalnoj razini (**uključujući svakako braniteljska DP** koja imaju odlične rezultate djelovanja), ujedno usmjeravanje i na jačanje vidljivosti

POTICATI PRIJENOS ISKUSTVA MEĐU DP TE NJIHOVO POVEZIVANJE

2. Djelovati sukladno preporukama Vrednovanja Strategije razvoja društvenog poduzetništva u segmentu DP i ranjivih skupina te socijalnih usluga

- **Usvojiti preporuke evaluatora temeljem realiziranog vrednovanja *Strategije razvoja društvenog poduzetništva 2015-2020* u segmentu DP i ranjivih skupina te socijalnih usluga u skladu sa svim ključnim kriterijima vrednovanja.**
- **Ključno je praćenje razine usvajanja preporuka te izvještavanje o rezultatima poduzetog.**
- **Osigurati mentorstvo DP koji tek kreću sa realizacijom EU projekata.**

Značajna uloga središnje razine vlasti – koordinacija, praćenje, informiranje, instrumenti potpore i dr.

3. Snažnije usmjeravanje JLPS prema podizanju svijesti o značaju DP te njihovo aktivno uključivanje u podupiranje socijalnih udruga i zadruga

LOKALNA I REGIONALNA RAZINA:

- **Snažnije usmjeravanje najmanje razvijenih JLPS** u podizanje svijesti o značaju DP, te njihovo aktivno uključivanje u podupiranje socijalnih udruga i zadruga kroz:
 - edukaciju – za pripremu i provedbu EU projekata, iniciranje poslovanja
 - umrežavanje
 - bolju koordinaciju i suradnju dionika i dr.
- **Financijske potpore DP**, ustupanje prostora i opreme i dr.
- Osnaživanje i uključivanje marginaliziranih u različite obrazovne programe i tržište rada kroz **mentorski pristup**

Primjeri dobre prakse u Hrvatskoj

- Autonomni centar ACT, Čakovec
- ACT PRINTLAB d.o.o.
- ACT KONTO d.o.o.
- Socijalna zadruga HUMANA NOVA, Čakovec
- RODA- Roditelji u akciji
- Buba bar (zatvoren 2021.)
- Zadružna pivovara Brlog
- Udruga za ekonomiju zajedništva i dr.
- ...

- Udruga za kreativni razvoj SLAP, Osijek
- Zadruga DALMATIA RURALIS
- Centar za ruralni razvoj CERURA HR
- Okus doma (zatvoren 2018.)
- PUNKT D.O.O.- bistro PUNKT
- Hedona
- Bolje sutra - udruga osoba s invaliditetom grada Koprivnice
- ...

- Socijalna zadruga Miva art – Belišće
- Braniteljska socijalno-radna zadruga Komaštre
- Zajednica braniteljskih zadruga
- Udruga osoba s invaliditetom Sisačko-moslavačke županije
- OPG Škopac u Rapcu
- Fierce women
- ...

Smjernice za razvoj javnih politika - društveno poduzetništvo u poljoprivredi

Ključna obilježja društvenog poduzetništva u poljoprivredi (DPP) - negativna (1)

- **Odlazak mladih** iz ruralnih područja
- Sustavno **uništen organizirani otkup poljoprivrednih proizvoda**
- Mali broj inovativnih iskoraka sa DPP u nizu županija
- Izuzetna **ovisnost o javnim izvorima financiranja**
- Nedostatna i ne-sustavna financijska potpora DP-u
- **Značajna fiskalna opterećenja**
- Nedostatna spoznaja dionika o razvojnom potencijalu DP za lok. i reg. razvoj i razvoj društva i gospodarstva u cjelini
- Gotovo nepostojeća ili zanemariva podrška DP-u na razini JLPS
- Slaba vertikalna i horizontalna (međusektorska) koordinacija DP
- „Preadministriranost“ od strane tijela državne uprave
- Nedostatno udruživanje DPP

.....Ključna obilježja (2)

- **NEDOSTATAK ZNANJA, ISKUSTVA I VJEŠTINA** za poslovno upravljanje te sektorsko znanje
- Društvene i kulturološke okolnosti nisu pridavale vrijednost solidarnosti i kolektivnom uključivanju za dobrobit zajednice (Vidović, Rakin)
- **Pretjerana ovisnost** DPP o EU sredstvima
- **Slaba umreženost** i suradnja niza udruga i zadruga na lokalnoj i regionalnoj razini
- Izrazita **monosektorska fokusiranost** poljoprivrednih zadruga i udruga
- Nema znanstvenih analiza DPP
- Slabija informiranost uslijed dislociranosti i otežanog neposrednog sudjelovanja na stručnim i drugim događanjima

POTEŠKOĆE SA POSTIZANJEM ODRŽIVOSTI REALIZIRANIH PROJEKATA

Ključne smjernice

1. osigurati komplementarnost mjera i inicijativa nadovezanih razvojnih politika relevantnih za DPP
2. osnaživati poljoprivredno zadrugarstvo
3. jačati koncept CLLD (*razvoj vođen od strane lokalne zajednice*) te podupirati LAG-ove sa relevantnim rezultatima
4. jačati iskorištavanje razvojnog potencijala za daljnji razvoj DPP

1. Osigurati komplementarnost mjera i inicijativa nadovezanih razvojnih politika relevantnih za DPP

- Osigurati **komplementarnost inicijativa** iz područja nadovezanih razvojnih politika za DPP:
 - regionalne,
 - socijalne,
 - zaštite okoliša,
 - gospodarstva/MSP,
 - turizma,
 - novih izvora energije,
 - obrazovne, kulturne, dr.
- **Međuosnažujuće, podržavajuće djelovanje** pridonosi sinergiji poduzetih aktivnosti i mjera

2. O snaživati poljoprivredno zadrugarstvo

- Znatno izraženiji značaj dati razvoju zadrugarstva
 - Razmotriti mogućnost provedbe ključnih preporuka iz Nacrta Strategije za razvoj zadrugarstva te Smjernica za razvoj zadrugarstva iz 2004
 - Revidirati postojeći ili donijeti novi **Zakon o zadrugarstvu**
 - **Poticati razvoj zadružnih inkubatora, zadružne banke ili zadružnih investicijskih fondova (M. Medić)**
 - **Razvijati zadružne savjetodavne službe** koje bi nudile usluge tehničke pomoći, edukaciju i sl.

- **Jačanje uloge JLPS** u promoviranju zadrugarstva
- **Zalagati se za sustavno promišljanje razvoja održive poljoprivredne proizvodnje** te zaustavljanje uništavanja organiziranog otkupa poljoprivrednih proizvoda koje vodi nestajanju poljoprivredne proizvodnje.

3. Jačati koncept CLLD te podupirati LAG-ove sa relevantnim rezultatima

- Jačati primjenu pristupa **razvoju „odozdo“** te **uključivanje lokalne zajednice** u realizaciju aktivnosti

- Provoditi aktivnosti usmjerene uspostavljanju povjerenja i suradnje DPP i lok. zajednice te osigurati podršku lok. i reg. dionika njihovom razvoju.
- Poticati učenje temeljem HR i inozemne dobre prakse u svrhu poticanja inovacija u DPP.

PRATITI REZULTATE POSLOVANJA DPP i dodatno poticati one sa ključnim i održivim rezultatima.

4. Jačati iskorištavanje razvojnog potencijala za daljnji razvoj DPP (1)

- Usmjeravati DPP u:
 - osiguravanje čuvanja starih poljoprivrednih sorti,
 - osiguravanje **samodostatnosti** hrane,
 - **stvaranje i očuvanje održive domaće poljoprivredne proizvodnje s višom dodane vrijednosti,**
 - stvaranje **lokalnih prehrambenih proizvoda i kratkih opskrbnih lanaca,**
 - **ekološku proizvodnja hrane,**
 - razvoj **trgovine za prodaju autohtonih proizvoda malih lokalnih proizvođača** po principu „poštene trgovine“

- Kroz poticanje DPP jačati naglasak na:
 - **zelene teme** 😊 (zeleno malo poduzetništvo, zeleni turizam, zeleno življenje, zelena sela, zelene regije, zelena kultura - održivi razvoj u cjelini na lokalnoj i regionalnoj razini,
 - **korištenje prednosti energetskeg sektora.**

..... jačati iskorištavanje razvojnog potencijala za daljnji razvoj DPP (2)

- **zeleni i drugi oblici turizma**, uključujući eno i gastronomski turizam temeljen na autentičnoj ponudi lokalne zdrave hrane i pića,
- **seoski eko-agro turizam** temeljen na kvalitetnim lokalnim poljoprivrednim proizvodima kao značajnom pokretaču lokalne zajednice, osnažene dodatno pružanjem turističkih usluga,
- **zdravstveni turizam** temeljen na prirodnim resursima i prirodnim ljekovitim čimbenicima, kretanju u prirodi i zdravoj prehrani,
- **sportski (rekreativni) turizam**, koristeći prirodne preduvjete i klimu, zdravu hranu i dr.
- **kulturni i socijalni turizam**,
- **snažniji razvoj eko sela te glampinga** po uzoru na iskustva u Sloveniji i dr. zemljama,
- **koncept pametnih sela** kao boravišta za **digitalne nomade**.

Primjeri DP u RH – što možemo naučiti? 😊 (1)

LAG VALLIS COLAPIS - 2 projekta DP u poljoprivredi

- **HR-KONCEPT**: međimurska tvrtka, vodi portale [Finoteka dostava](#) i [Finoteka](#). Sustav se pokazao posebno korisnim za vrijeme korone, jer radi na sistemu dostave (GLS – *General logistics systems*) kupljene robe izravno na kućni prag.
- **SIRANA MILKA** - mikro-ulaganjima i, unatoč svim teškoćama, temeljem primjene pristupa razvoju "odozdo" pokušava se razviti i održati zadnje ostatke sustava organiziranog otkupa mlijeka

DALMATIA RURALIS – niz aktivnosti i programa usmjerenih osnaživanju DP, primjerice:

- Centar za društveno poduzetništvo
- Klub za zapošljavanje
- Poduzetnički inkubator
- Centar za EU fondove i dr.

Primjeri DP u RH – što možemo naučiti? 😊 (2)

ZELENA MREŽA AKTIVISTIČKIH GRUPA (ZMAG) - ekološka proizvodnja hrane i očuvanje sjemena, održivo gospodarenje otpadom, učenje o upotrebi obnovljivih izvora energije, izgradnja ekoloških i prirodnih kuća, zagovaranje i stvaranje sustava društvene i solidarne ekonomije. **Relevantan projekt - Društvena banka sjemena**

PODUZETNIČKI CENTAR CEDRA SPLIT - među nizom aktivnosti, organizirane **besplatne radionice o DP za unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje i agroturističkih usluga**, s ciljem približavanja mjera ruralnog razvoja i koncepta DP na terenu.

PROJEKT POP-UP RURALNI DRUŠTVENO-INOVATIVNI HUBOVI - Kroz suradnju visokoobrazovnih ustanova, OCD studenata i lokalnog stanovništva u konkretnim ruralnim zajednicama Međimurske i Splitsko-dalmatinske županije **razvija se i provodi participativni program društveno-korisnog učenja u području održivog ruralnog razvoja.**

KONCEPT EKO SELA – primjer Eko sela Papuk i niz drugih!!

Smjernice za razvoj javnih politika

– komunikacijski kanali društvenog poduzetništva i nositelja javnih politika te instituti potpore (KK DP)

Primjena *quadruple helix modela*

za osnaživanje KK DP značajna je djelotvorna i učinkovita primjena *quadruple helix modela*, čine ga:

- akademska zajednica;
- gospodarstvo/privatni sektor;
- javni sektor;
- organizacije civilnog društva (**OCD**)

Suradnja ključnih sastavnica modela je izuzetno slabo razvijena u RH.

Ključna je upravo uloga OCD - kao jednog od helixa

- izgradnji povjerenja u institucije vlasti
- informiranju i osvještavanju javnosti o pojedinim razvojnim problemima
- zagovaranju kod nadležnih nositelja javnih politika

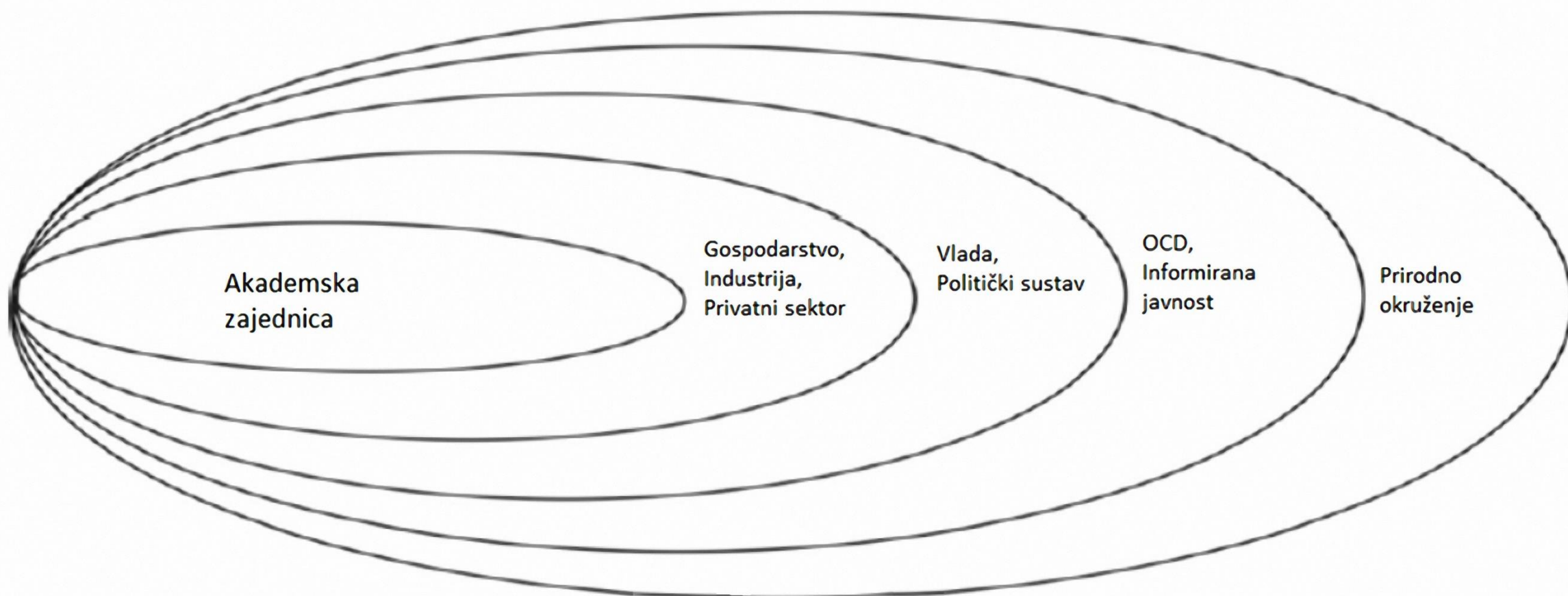
- Peti helix: prirodno okruženje

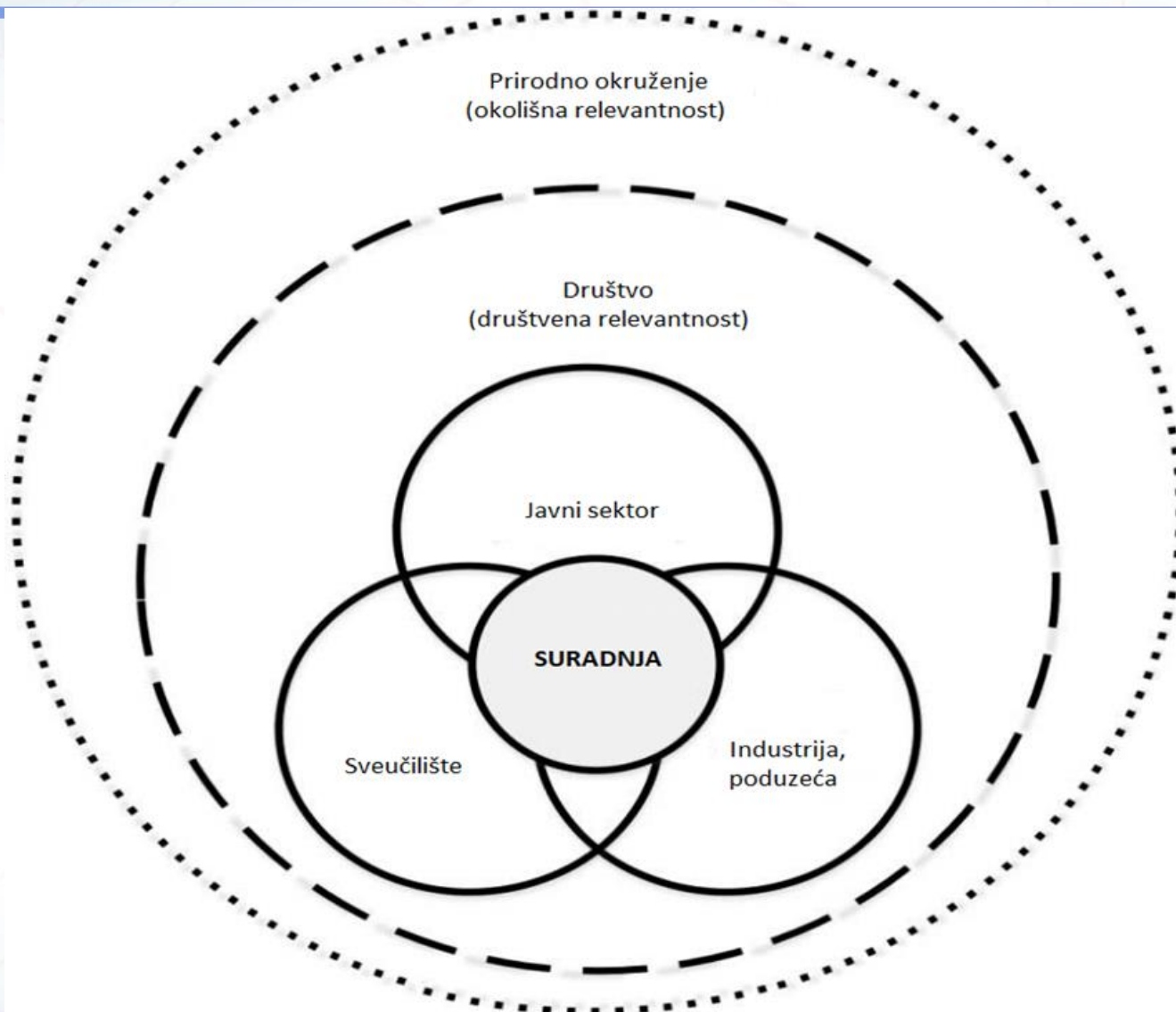

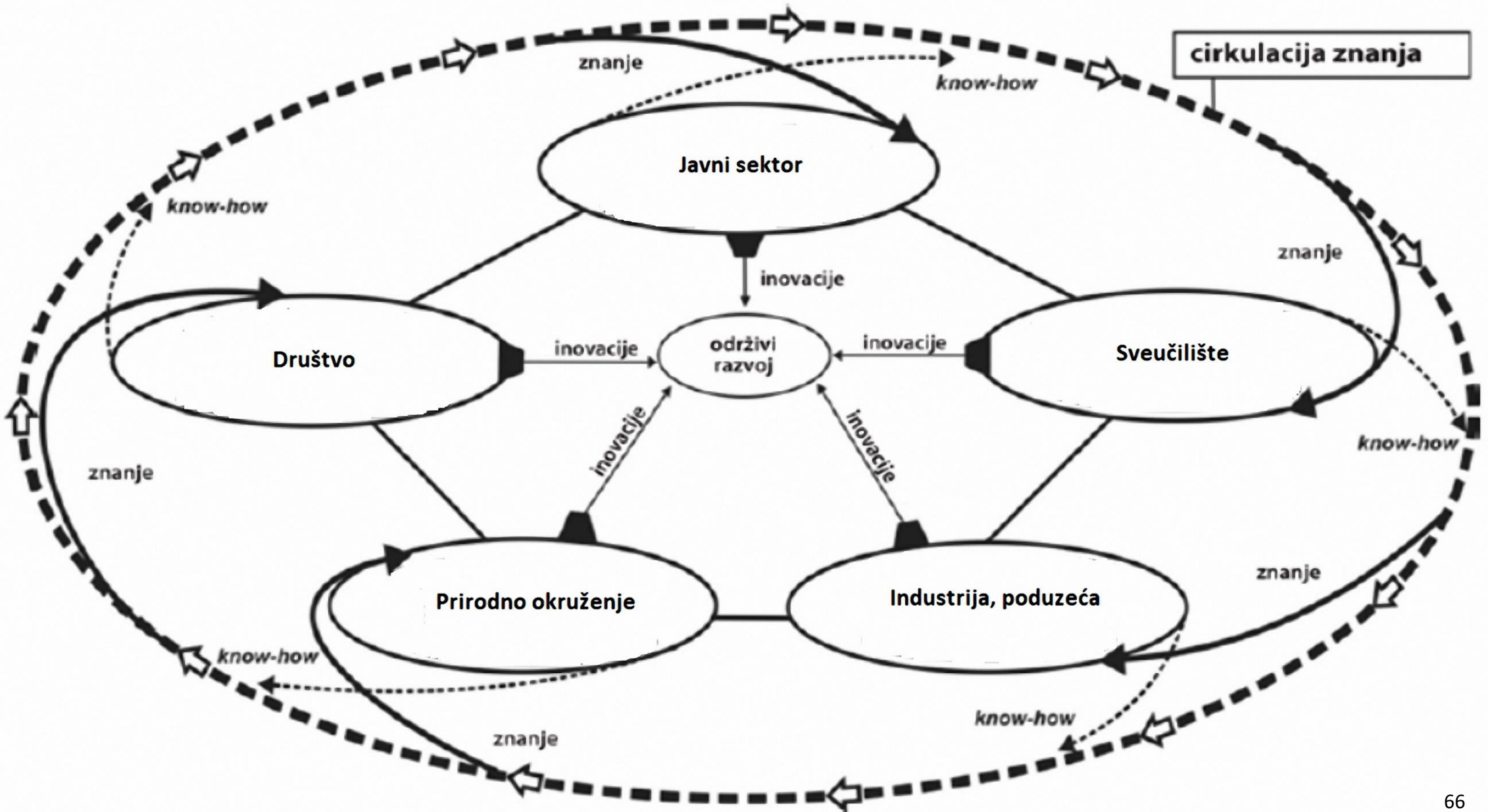
www.socialbiz.cerura.hr

Sadržaj prezentacije isključiva je odgovornost CERURA HR

Quadruple helix model sa vidljivim petim helixom – prirodno okruženje (quintuple helix)

Tri ključne smjernice za razvoj KK i nositelja javnih politika te instituta potpore

- 1. Podizanje kvalitete upravljanja u svrhu jačanja komunikacijskih kanala (KK)**
- 2. Jačanje umrežavanja, medijske zastupljenosti i informiranosti društvenih poduzetnika**
- 3. Intenziviranje suradnje društvenih poduzetnika, gospodarstva, javnog sektora i akademske zajednice**

1. Podizanje kvalitete upravljanja u svrhu jačanja KK

- **OSIGURATI PRIMJENU INTEGRIRANOG, MULTISEKTORSKOG PRISTUPA**
- **DP isticati u strateškim razvojnim programima svih javnih politika koje se dotiču sektora DP - nužno postizanje međusobne komplementarnosti mjera**
- **postupiti po preporukama evaluatora realiziranog vrednovanja Strategije razvoja DP**
- **uspostaviti djelotvornu i učinkovitu koordinaciju tijela angažiranih oko pitanja DP uključujući relevantna Ministarstva te Nacionalnu zakladu za razvoj civilnog društva**
- **jačati horizontalnu suradnju na razini JLPS te angažiranost i podršku institucija na reg. i lok. razini**
- **uvoditi nove oblike vladavine uz naglašenu ulogu DP, svih ključnih aktera i samih građana te omogućavanje DP da utječu na lokalno donošenje odluka (pristup razvoju odozdo..., CLLD pristup)**

KAPITAL ODNOSA

2. Jačanje umrežavanja, medijske zastupljenosti i informiranosti društvenih poduzetnika

- snažnija podrška **procesu umrežavanja** (Gordana Čorić)
 - Uspostava jednog “mjesta” gdje bi se objavljivale važne informacije iz područja DP
 - Suradnja sa financijskim mrežama
 - Suradnja sa mrežama poduzetnika (informirati postojeće poduzetnike o konceptu DP i mjerenju učinka)
 - Suradnja s ostalim ekosustavima za razvoj specifičnih vrsta poduzetništva (start-up; obiteljsko i sl.)
- **jačanje uloge medija**, radi podizanja vidljivosti, svijesti i znanja (sustavno informiranje svih dionika, uključujući i gradove, komore, potporne institucije i banke te druge od interesa za DP)
- **organizacija tribina, okruglih stolova**, uz praćenje rezultata realiziranih aktivnosti i projekata DP

POTPORA DALJNJEM RADU I OSNAŽIVANJE MREŽE STVORENE U OKVIRU OVOG PROJEKTA !

3. Intenziviranje suradnje društvenih poduzetnika, gospodarstva, javnog sektora i akademske zajednice

- Razvijati djelotvorni (efektivni!) quadruple helix model
- osnaživati suradnju DP sa akademskom zajednicom (zajednički projekti)
- pred znanstvenom je zajednicom zadatak da zagovara i predloži smjernice za uvođenje i realizaciju obrazloženih koncepata participativne, integrirane i održive vladavine (značajno podizanje svijesti o značaju „kapitala odnosa“) te da promiče vrijednosti DP među ključnim dionicima
- jačati promoviranje koncepta socijalne ekonomije i socijalnog kapitala (Gojko Bežovan, Danijel Baturina)

Hvala!

IRMO tim